

NAUČENÁ BEZMOCNOST

FAKTORY KOMPLIKUJÍCÍ ZVLÁDÁNÍ ZÁTĚŽE

Rizikové faktory

- vrozené, získané, individuální, sociální...

Dispozice k poruchám chování

Odolnost a zvládání zátěže

NAUČENÁ BEZMOCNOST

LEARNING HELPLESSNESS (SELIGMAN)

Opakované nepříznivé zkušenosti

Předpoklad

- že způsob reagování na události nemůže ovlivnit výsledky
- nemůže kontrolovat a řídit běh věcí
- ať podnikne cokoli, na nepříznivém výsledku se nic nezmění

Nedokáže zopakovat úspěšnou strategii

- Pokud se něco povede, neví co a nedokáže se poučit z úspěchu

(Čáp a Mareš 2001)

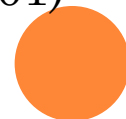
- Krajně nízké, negativní sebehodnocení
- Vychází z přesvědčení žáků, že „jejich neúspěchy vždy a plně vycházejí z jejich vnitřních nedostatečných předpokladů a že při neúspěchu nelze na chodu událostí nic změnit, nemá smysl pokoušet se aktivně o nějaký zásah či změnu“ (Gage, Berliner 1984, dle Čáp a Mareš 2001)
- Tendence k pasivitě

Okolí toto přesvědčení podporuje „jak nízkým hodnocením a sebuskutečňující předpovědí, tak také tím, že mnohde je výhodnější být považován za žáka neschopného než za nesvědomitého, líného“ (tamtéž)

Sebeuskutečňující (sebesplňující) předpověď:

Okolí kategoricky vyjadřuje „názor, že určité dítě stejně neuspěje, že stejně bude pokračovat v neukázněném chování či přestupcích. Dítě přejímá tento názor, přestává se snažit o lepší výkon a lepší chování. Předpověď se uskutečňuje“ (Čáp a Mareš 2001)

SYNDROM NEÚSPĚŠNÉ OSOBNOSTI

(HELUS 2004)

Upevněný specifický prožitkově-postojový psychický komplex založený na zkušenosti s neúspěchem

Nepříznivý vliv na budoucí jednání a výkony – v souvislosti s úspěchem / neúspěchem

Silný vliv sociálního okolí (rodina, škola)

- Důraz na neúspěch, selhání, chyby*
- Srovnávání s druhými – ti jsou „vždy lepší“*

SYNDROM NEÚSPĚŠNÉ OSOBNOSTI

(HELUS 2004)

Po upevnění je syndrom vlastností odolnou vůči změně

Žák/dítě

- Nevěří ve své schopnosti, je přesvědčen, že na úkoly nestačí
- Nevynakládá úsilí, protože to nemá smysl (vždyť „jsem málo schopný“), a proto je lépe rezignovat či se nějak úkolu vyhnout
- Orientuje se na jiné životní oblasti, kde může svou žákovskou neúspěšnost kompenzovat (život v partě)
- Zaujímá vůči škole a učiteli kritické či nepřátelské postoje.

SYNDROM NEÚSPĚŠNÉ OSOBNOSTI

(HELUS 2004)

Syndrom funguje jako vnitřní znevýhodnění.

Ač funguje v rovině psychických činitelů je jeho základ v sociální interakci – v reakci okolí na jeho neúspěchy

Jeho fungování předpoklad „neúspěšnosti“ dále potvrzuje, neboť blokuje aktivitu

Vzniká začarovaný kruh

Dlouhodobější, intenzivní práce s dítětem v úkolových situacích – možnost učinit zkušenost s úspěchem a podstatně relativizující dopady neúspěchu

Práce s chybou

Helus – Dítě v osobnostním pojetí

9.3 „Působení komunikace na osobnost, její jednání a vývoj“

- Syndrom naučené bezmocnosti
- Syndrom neúspěšné osobnosti

9.4 „Promítání mezilidských vztahů a komunikace do osobnosti“

Ch. H. Cooley – *looking-glass self*

G.H. Mead

Sebenepňující se proroctví (R.K. Merton)

Thomasův teorém „definice situace“

LITERATURA

Čáp J., Mareš J. 2001. *Psychologie pro učitele*.
Praha: Portál

Helus, Z. 2004. *Dítě v osobnostním pojetí. Obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele a rodiče*.
Praha: Portál

